

ЮБИЛЕЙНА НАУЧНА СЕСИЯ

На 10 и 11 януари 1978 г. в СУ „Кл. Охридски“ се проведе юбилейна научна сесия, посветена на 100-годишнината от рождението на П. К. Яворов. Сесията бе организирана от Института за литература при БАН, СУ „Климент Охридски“ и Съюза на българските писатели. На откриването присъстваха завеждащият отдел „Изкуство и култура“ на ЦК на БКП Любомир Павлов, зам.-завеждащият отдела Кина Бояджиева, директорът на Института за литература при БАН проф. Тончо Жечев, директорът на Института за славяноведение и балканистика при АН на СССР акад. Д. Ф. Марков, писателят Христо Радевски, учени, културни дейци и много граждани. Сесията бе открита от акад. Георги Цанев.

В осемнадесет доклада и научни съобщения изтъкнати наши литературоведи от различни поколения се спираха на редица аспекти от Яворовото творчество. За първи път на такъв представителен форум беше разгледано поцялостно литературното наследство на големия български писател. Наред с поезията бе отделено значително място на драматургията и публицистиката му и особено на художествената проза. За първи път беше поставен проблемът за философския модел на Яворовата лирика. По нов начин бяха интерпретирани въпросите за връзката на Яворов със символизма, за житейската и творческата му драма, за сходството между Яворовата лирична композиция и някои форми на музиката, за автобиографизма на неговата поезия и т. н.

В доклада си „Яворов в развитието на българската литература“ *Петър Динев* изтъкна новаторския характер на Яворовата поезия, което ѝ отрежда изключително място в развоя на българската лирика. Докладчикът се спира по-подробно на ролята на народното творчество за изграждането на Яворов като поет. П. Динев заяви, че със своя мъжествен стих, с революционния си дух Яворов е единственият български поет, когото можем да поставим редом с Ботев.

Тончо Жечев засегна една почти неразработена от нашето литературознание тема — белетристичното творчество на Яворов. Той подчерта, че биографията на Гоце Делчев и „Хайдушки копнения“ са подценявани от литературните историци, защото винаги са били

„в сянката“ на могъщата, ослепителна Яворова лирика. Прозата на Яворов разкрива освободителните борби на македонските българи, пресъздава образа на техния велик водач Гоце Делчев. Тя има значение на ярък художествен документ за нашата история от края на миналия и началото на настоящия век. Прозата на Яворов носи нещо от духа на Българското възраждане, когато близка дружба свързва един гений на перото като Ботев и един гений на делото като Левски. Или, както се изрази Т. Жечев, биографията на Гоце Делчев, написана от Яворов, ни кара да си представим каква би била биографията на Левски, ако я беше написал Христо Ботев. Яворовата биография на Гоце наред с биографията на Ботев от Захари Стоянов могат да се сравняват с някои от най-големите постижения на световната биографична литература.

Докладът на *Васил Колевски* „Яворов — критик и публицист“ бе посветен на онязи част от литературното наследство на поета, която досега бе считана за второстепенна. Той подчерта връзката на Яворовата публицистика с македонското революционно движение, очерта идейно-естетическите особености на Яворовия мироглед. В. Колевски се спира и на литературно-критическата дейност на поета, на оценките му за творчеството на различни български писатели.

Пенчо Русев разгледа участието на Яворов в социалистическото движение в България, влиянието, което социалистическата идеология оказва върху него, и т. н. Той се спира поспециално на двама от героите на Яворовите драми „В полите на Витеша“ и „Когато гръм удари“ като носители на социалистическа идея.

Велчо Велчев в доклада си „Яворов и Руската революция от 1905—1907 г.“ привлича неизползвани досега материали от биографията на поета, свързани с отношението му към Първата руска революция. През 1905 г. Яворов, откликвайки се на поканата на „Международния комитет за подпомагане на безработните в Русия“ да участва в издавания литературно-художествен сборник, се представя със стихотворението „Арменци“. През 1911 г. в България е учреден филиал на „Дружеството на приятелите на руския народ“, чийто председател е Пенчо Славейков, а сек-

ретар — Яворов. В заключение В. Велчев подчерта, че въпреки противоречията в творческата си еволюция до последния миг на живота си Яворов се чувства свързан със социалистическите идеи.

„Яворов в историята на българската проза“ бе темата на *Йордан Василев*. Той говори за появата на биографията на Гоце Делчев и на мемоарната книга „Хайдушки копнения“, за новото, което те внасят в изкуството на българската проза. Авторът изтъкна, че нашата критика не съумява да възприеме прозата на Яворов като значително явление. Единственият, който оценява по достойнство не само поета, но и белетриста Яворов, е критикът Алберт Гечев. Й. Василев изказа увереност, че ще дойде време, когато прозата на Яворов ще добие онази популярност, на която досега се е радвала поезията му.

В доклада си „Към философския модел на Яворовата лирика“ *Петър Велчев* изказа убеждението, че Яворов е не само ненадминат художник-пластик и чувствителен творец-гражданин, но преди всичко е поет-мислител, който се стреми да обхване битието като цяло. Затова у Яворов драмата на познанието е драма на творчеството. Докладчикът си постави за цел да изясни вътрешната структура на Яворовата лирика, да разкрие оригиналния лирико-философски модел, който Яворов за първи път създава в нашата поезия. За целта П. Велчев се спира на някои специфично философски особености на Яворовата лирика, обърна внимание върху значителни теми на тази лирика, анализира съществени черти от поетиката и заключи, че лиричният модел на Яворов има не само историческо значение, но е един висок образец за българска поезия изобщо.

Елка Константинова проведе идейно-художествени паралели между Яворов и Лилчев. Тя се спира на драматизма и психологизма, на духовната проблематика, на музикалното сходство в стиха на двамата поети. Именно спокойствието, хармонията, серафичната безметежност на Лилчевата поезия съставят вътрешната драма на поета, която би могла да се сравни с тази на Яворов. Разкривайки не само общото, но и различното у двамата големи български лирици, Е. Константинова подчерта, че Лилчев доразвива и скача изчерпва философския модел на Яворовата лирика.

Иван Сарандев разгледа обстойно взаимоотношенията между Яворов и Боян Пенев. Въз основа на автентични документи той проследи историята на човешката дружба, на литературното приятелство между двамата изтъкнати български интелектуалци. Ив. Сарандев изтъкна, че Боян Пенев е не само ценител на Яворовото творчество, но е и един от първите, които още на времето прозират в трагизма на неговата личност.

Бойка Вапцарова обърна внимание върху факта, че Йонко Вапцаров — бащата на бъдещия поет Н. Вапцаров — участва рамо до

рамо в сраженията срещу турските войски. И авторът на „Хайдушки копнения“ не пропуска да отбележи това, когато описва дейността си в Македония. Тук има нещо символично, защото много години по-късно Яворов става един от литературните учители на пролетарския поет Никола Вапцаров.

В доклада си „Музикални форми в поезията на Яворов“ *Златана Хлебарева* се опита да открие връзка между стихови и строфични структури на Яворовата лирика и някои формообразуващи принципи на музиката. Тя изтъкна редица особености на лиричната композиция, които имат свои аналози в музикалната теория. По този начин музикалността на Яворовия стих, забелязана още от първите му изследователи, добива по-конкретна обосновка.

Стоян Илев говори за връзката на Яворов с европейския символизъм. Той изтъкна, че влиянието на поети като Бодлер, Верлен, Маларме, Метерлинк и др. върху творчеството на Яворов се ограничава предимно в областта на формата, на стиховото майсторство. В своята идейно-художествена цялост обаче поезията на Яворов е оригинално, самобитно явление. Макар да е считан за родоначалник на символизма у нас, Яворов в същност надхвърля рамките на едно литературно течение и в този смисъл е етап в развитието на нашата литература.

И в докладите на останалите литературоведи-изследователи на Яворов бяха засегнати интересни проблеми, по новому бяха осветлени традиционни постановки. *Величко Вълчев* разгледа творчеството на Яворов в контекста на националните традиции на българската литература. *Михаил Неделчев* се спира обстойно и задълбочено на автобиографизма като проблем на Яворовото творчество. *Никола Гайдаров* говори за житейската драма на Яворов, която е основа на творческата му драма. *Елена Фурнаджиева* изтъкна трудностите при установяване авторството на някои от Яворовите публицистични статии. *Стефан Елевтеров* изказа хипотезата, че публикуването през 1914 г. в „Листопад“ четири стихотворения, подписани с инициалите П. К., принадлежат на перото на Яворов. *Христо Йорданов* направи анализ на „Психографията на Яворов“ от М. Арнаудов.

Научната сесия, посветена на 100-годишнината от рождението на П. К. Яворов, бе открита от зам.-директора на Института за литература при БАН Боян Ничев. Той изтъкна, че Яворов винаги е бил близък и скъп за всяко българско сърце със социалния патос на своето творчество и със забележителните си художествени открития, които го доближават до първенеца на нашата поезия Христо Ботев. Б. Ничев отбеляза също така, че изнесените на сесията доклади очертават многото и разнообразни проблеми, които все по-успешно се решават от нашето литературознание.

Й. С.